

INTEGRALNA ZELENA SLOVENIJA

DRŽAVLJANSKA POBUDA ZA POLNOVREDNO ŽIVLJENJE V MEDNARODNO UGLEDNI SKUPNOSTI SLOVENIJE

Spoštovani državljani in državljanke Republike Slovenije!

I.

Na vas se obračamo v prepričanju, da ima Slovenija realne možnosti že v tem desetletju postati ugledna eko-dežela, vzajemno povezana in vključujoča družba z uspešnim gospodarstvom ter visoko kakovostjo življenja, prostora in naravnega okolja. In ne samo to. Imamo tudi izjemno priložnost, da postanemo prvi, ki bomo na ravni države načrtno uresničili model integralnega, to je polnovrednega, sodelovalnega in povezovalnega gospodarstva. Vzpostavitev Slovenije kot svetovno priznanega zgleda integralne trajnostne družbe in gospodarstva bi predstavljala rešitev za sedanjo družbeno, gospodarsko in finančno, politično in moralno krizo v naši deželi in bi tudi drugim državam pomagala k bolj uspešnemu soočanju z globalnimi izzivi.

Za prepričanje v perspektivnost in uresničljivost take vizije razvoja imamo na razpolago trdne argumente, pokažemo lahko na številne potenciale in že uspešno delujoče primere dobre prakse, tako v svetu kot doma. Vgrajena je že v strateške zamisli za razvoj do leta 2020. Za tako pot razvoja se zavzemamo zato, ker vemo, da je v skladu z vrednotami, stališči in potrebami velike večine prebivalcev Slovenije. Če bomo dokazali, da smo kredibilni, lahko za Integralno zeleno Slovenijo vsi skupaj pridobimo veliko podpore na mednarodni ravni, tudi finančne. Mogoče bi tak pristop tudi prispeval k temu, da se izognemo grozečemu »grškemu scenariju«.

Zato vas vabimo, da:

1. Se seznanite s spoznanji o nujnosti drugačnega gospodarskega modela in trajnostne poti razvoja, o uspešnih primerih in možnostih za uresničevanje;
2. Podprete strategijo razvoja za Integralno zeleno Slovenijo in od tistih, ki imajo moč odločanja ali ki kandidirajo, da bi jo pridobili, zahtevate, da jo uresničujejo – v svojem okolju, v regiji, v državi;
3. Z lastnim delom in prizadevanjem prispevate k njenemu izvajanju – sodelovalno, povezovalno, z vključevanjem pozitivnih primerov, pa tudi z iskanjem mednarodne podpore zanjo.

II.

Vašo podporo torej iščemo za uresničljivo vizijo dežele enakih možnosti s kakovostno izobraženim in široko razgledanim prebivalstvom, ki biva v sožitju z naravo. Dežele, v kateri sta tako kulturna dediščina kot sodobna umetnost vgrajeni v model razvoja, enako kot znanje, inovacije ter družbeno in okoljsko odgovorno podjetništvo in javna uprava. Z večjo energetske, snovno in družbeno učinkovitostjo, s trajnostnim turizmom in drugimi dejavnostmi zelenega gospodarstva bomo dosegli večjo gospodarsko konkurenčnost. Da bomo zagotovili človeka dostojno življenje v sožitju z naravo in v pripadnosti skupnosti ter da bomo v njej spoštovani – od našega ožjega okolja do globalne skupnosti.

Za Slovenijo v globoki gospodarski in finančni krizi, ko se nam ruši socialni sistem in se soočamo s številnimi okoljskimi problemi, je uveljavitev zelenega gospodarstva še posebnega pomena. Hkrati to pomeni upoštevati spoznanje, da so vrednote temelj pravičnega in uspešnega gospodarstva, kar izhaja tako iz načel trajnostnega razvoja kot iz učenja uglednih ekonomistov in drugih strokovnjakov. Sedanje krize v Sloveniji in v svetu so tudi krize vrednot. Za temeljne vrednote človeštva gre – vrednote pravičnosti, poštenja, enakopravnosti, odgovornosti, solidarnosti, demokracije ... – ki so tudi vrednote naših prednikov in ki jih še vedno najdemo v naši skupnosti. Za občečloveške vrednote gre in ne za programe političnih strank ali blokov. To je tisto, kar nas lahko povezuje, kljub siceršnjim velikim razlikam.

Na ta način bomo dali svoj prispevek za ohranitev Matere Zemlje (torej ekosistema Zemlje) in v nekem smislu tudi poplačali svoj dolg do tistih, ki trpijo zaradi našega življenja preko meja, ki jih prenese narava, so na različne načine prizadeti in tudi življenjsko ogroženi.

Vendar tu ne gre samo za globalno odgovornost in humanitarne cilje.

III.

Nova, zelena paradigma razvoja pomeni, da se okoljske probleme obravnava kot priložnosti za gospodarski razvoj in družbeni napredek. Na primer: z energetske sanacije stavb in prehodom na obnovljive vire energije zmanjšamo porabo energije, opremo se na naravne vire, ki jih imamo doma (kot je les), prispevamo k reševanju problema podnebnih sprememb in kakovosti zraka (znižamo emisije toplogrednih plinov in trdih delcev), prispevamo k boljšemu zdravju, spodbujamo lahko razvoj novih tehnologij, zagotovimo lahko delo za domača podjetja z novimi delovnimi mesti, prispevamo k energetske varnosti in samozadostnosti in ne nazadnje tudi nekaj prihranimo.

Podobne perspektive, z deset tisoči novih delovnih mest, odpirajo tudi programi prehranske samooskrbe s poudarkom na ekološki pridelavi, vrednostne verige predelave lesa, posodobitve železniškega omrežja in javnega prevoza, učinkovite rabe naravnih virov, zelenega turizma. To je sedem programov iz Pobude vladi za Zeleni razvojni preboj, ki so jo lani jeseni pripravile nevladne organizacije, podprlo pa jo je preko 10.000 posameznikov in skoraj 200 organizacij. Za te programe imamo odlične naravne danosti ter številne potenciale v družbi in gospodarstvu. Pomemben je podatek, da v Sloveniji že 36 % odstotkov podjetij – več od povprečja EU – ponuja zelene izdelke in/ali storitve, 9 % pa jih načrtuje njihov razvoj v naslednjih dveh letih (torej kmalu skoraj polovica podjetij).

In kakšne so priložnosti v svetovnem gospodarstvu? V letih 2007-2010 je bila letna rast globalnega trga okoljskih tehnologij 11,8-odstotna. Visoke rasti ni ustavila niti globalna finančna in gospodarska kriza!

Tudi socialno podjetništvo in družbena odgovornost podjetij sta koncepta, ki sta združljiva z gospodarsko konkurenčnostjo, hkrati pa veliko prispevata k drugim ciljem »pametne, trajnostne in vključujoče rasti«, ki je glavni cilj strategije Evropa 2020. Socialno podjetništvo, pri katerem ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj dejavnosti in deluje po načelih demokratičnega odločanja in solidarnosti, na primer odlikujejo odpornost na tržne pretrese, velik potencial za socialno integracijo in zaposlovanje ter odlična prilagojenost lokalnim izzivom. Socialna podjetja imajo v Evropi že več desetletno tradicijo uspešnega delovanja, zadruge na primer preko 100 let. Socialna podjetja in delavsko delničarstvo niso nobeni relikti komunizma ali socialne države, ki naj bi v kratkem propadla. *(Več o socialnem podjetništvu: fsp.si, www.mddsz.gov.si)*

Evropska komisija definira družbeno odgovornost podjetij (DOP) kot odgovornost, da v svoje poslovne prakse vgradijo skrb za njihov socialni, okoljski in etični vpliv na družbo ter njihov vpliv na človekove pravice in potrošnike. Zaradi številnih prednosti in koristi, ki jih prinaša vsem vpletenim, DOP podpirajo tudi mednarodne organizacije (smernice OECD in Združenih narodov), pred kratkim je bil pripravljen poseben standard ISO26000, sprejete so bile nacionalne strategije. Nemška nacionalna strategija na primer poudarja, da se prakticiranje družbene odgovornosti splača tako za podjetja kot za družbo: ponuja priložnost za krepitev mednarodne konkurenčnosti podjetij na dolgoročni osnovi in pomaga najti rešitve za družbene izzive. *(več na www.irdo.si)*

Odločitev Slovenije za zeleno, družbeno odgovorno gospodarstvo s povečano podporo socialnemu podjetništvu je utemeljena tudi s tem, da imamo tako na ravni EU kot na nacionalni ravni že bogato paleto predpisov in ukrepov, ki podpirajo tako pot razvoja. Ob vseh naštetih koristih je pomembno, da za take projekte so in bodo še v večji meri na voljo različni viri financiranja. Zeleno gospodarstvo in vključujoča družba sta med prednostnimi področji za finančne podpore iz evropskih sredstev v obdobju 2014 – 2020 (strukturni skladi in drugi programi EU). Viri financiranja obstajajo tudi na mednarodni ravni.

IV.

Več kot dve desetletji mnogi samo nemočno opazujemo uničevanje in razprodajo nacionalne dediščine, grabežljivost posameznikov in omrežij, propad vrednot, izginjanje socialne države, teptanje človekovih pravic, bohotenje nepravne države, zanemarjanje okoljskih ciljev na račun gospodarskih ambicij, uničevanje prihodnosti mladim ...

Vendar mnogi niso bili ali še vedno niso seznanjeni s tem, da obstajajo tudi drugi gospodarski modeli, ki so uspešni v pogojih tržnega kapitalizma.

Predlog za Integralno zeleno Slovenijo izhaja tudi iz spoznanj in pozivov številnih razumnikov v svetu in pri nas, da sta trajnostni razvoj in novejša paradigma zelenega gospodarstva z družbeno pravičnostjo in odgovornim odnosom do okolja edina rešitev za nakopičene globalne izzive. Naša pobuda temelji na zgledih nešteti gospodarsko uspešnih podjetij, skupnosti, organizacij, bank, ki jih odlikujejo družbena odgovornost in etična načela, delovanje z varovanjem in umno rabo naravnih virov. Obstaja cela vrsta alternativnih modelov (alternativ neoliberalizmu in že prej preživetim komunističnim modelom), ki že desetletja uspešno delujejo v mednarodnem okolju, uspeli so udejaniti načela trajnostnega razvoja, gradijo na skupnih vrednotah, zagotavljajo pridobitve socialne države ... Ugledni ekonomisti so dokazali, da obstajajo prepričljive alternative pristranski globalizaciji trgovine in financ, ki jo poganja privatni kapital (in to tudi alternative, ki so Slovencem domače in jih hitro razumemo) in da neoliberalni model ni edini delujoč.

Ob tem resne in priznane znanstvene študije dokazujejo, kar intuitivno vsi čutimo: materialne dobrine, gospodarska rast, merjena z BDP, ne zagotavljajo, da bomo srečno in polno živeli.

V.

Seznamo se s praktičnimi rešitvami in odličnimi primeri zelenega gospodarstva, socialnega podjetništva, družbeno odgovornega podjetništva, ki so uspešni v globaliziranem svetu! Pogosto so jih razvili vizionarski misleci, ki so uspeli v svojem okolju dokazati, da je tak integralen, polnovreden model možen in uspešen tudi v tekmovalnem, krutem okolju tržnega kapitalizma. Med njimi so Nobelov nagrajenec Muhamad Yunus (Grameen banka, mikrokrediti), dobitnik alternativne Nobelove nagrade Ibrahim Abouleish (biodinamska skupnost-podjetje SEKEM v egiptovski puščavi), katoliški duhovnik Jose Maria Azrimendiarieta (največja svetovna kooperativa Mondragon v Baskiji, Španija). Imamo trajnostna podjetja, ekokomune in ekovasi. Ob hudi moralni krizi v bančništvu in finančnem sektorju tako globalno kot v Sloveniji je pomembna informacija, da v svetovnem merilu najdemo tudi uspešno delujoče primere trajnostnega bančništva, kot je Triodos banka z Nizozemske in še več drugih bank iz globalne zveze za vrednotno bančništvo (GABV – Global Alliance for Banking on Values). Nedavna študija GABV je celo pokazala, da se trajnostno bančništvo, ob hkratnem socialnem in trajnostnem poslanstvu, tudi po kazalcih bančne uspešnosti odreže bolje kot velike systemske banke, ki v veliki meri upravljajo naša gospodarstva (Bank of America, Barclays, BNP Paribas, Deutsche Bank, Goldman Sachs, JP Morgan Chase, Morgan Stanley in druge).

Vsem tem modelom je skupno, da temeljijo na jasno izraženih vrednotah, na moralnem ekonomskem jedru. Uspeh navedenih primerov celovito razlaga nova teorija integralne ekonomije ali pristop integralnih svetov, ki jo v Sloveniji že poznamo in uporabljamo. Alternativna ekonomista Ronnie Lessem in Alexander Schieffer, avtorja te teorije, gradita tudi na sintezi spoznanj družboslovnih ved in črpati iz modrosti različnih svetovnih kultur ter zaključujeta: Vsak socialni sistem mora za dosego in ohranjanje trajnosti najti dinamično ravnotežje med svojimi štirimi medsebojno podpornimi in neodvisnimi sferami ali »svetovi« (Jug: sfera narave in skupnosti, Vzhod: kultura in duhovnost, Sever: znanost in tehnologija, Zahod: finance in podjetništvo) in svojim »središčem« (moralnim jedrom). Na ravni posameznika, na primer, to pomeni živeti v sožitju z naravo, biti pozitivno vraščen v socialno okolje, pripadati skupnosti, doživljati (in ustvarjati) umetnost in se kulturno udejevtvovati, duhovno rasti, se uspešno podjetniško uveljaviti oziroma aktivno izvajati projekte na drugih področjih, biti sposoben racionalno razložiti svet in

predvideti dogodke, se učiti in razvijati novo znanje. (Več o tej teoriji, praktičnih primerih in uporabi v Sloveniji na spletni strani www.dpiciga.com, v objavljenih člankih in referatih dr. Darje Piciga.)

VI.

Tudi v Sloveniji lahko najdemo primere integralnega gospodarstva, odgovornega in uravnoveženega razvoja, na primer pri podjetjih in lokalnih skupnostih. Možno je predstaviti praktične primere integralnega pristopa, ki so rezultat slovenske pameti, truda in kulture. Modrosti in znanje za tako pot v trajnostno prihodnost lahko najdemo v različnih sodobnih konceptih, ki so v Sloveniji že delno uveljavljeni (kot so zeleno gospodarstvo, družbena odgovornost in socialno podjetništvo), v pretekli in polpretekli zgodovini. Naslonimo se lahko na vizije in perspektivne predloge strategij za socialno pravičen in gospodarsko konkurenčen razvoj ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja, ki smo jih oblikovali v preteklih letih: Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035, Kam po krizi?, Osnutek Strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2050, Sedem programov Zelenega razvojnega preboja in Plan B za Slovenijo 4.0. Prvi na svetu smo začeli uporabljati pristop integralnih svetov pri razvojnem načrtovanju na nacionalni ravni, in sicer pri oblikovanju nacionalne strategije prehoda v nizkoogljično družbo do leta 2050. V zadnjem letu so procesi razvojnega načrtovanja pripeljali do vključitve pristopa integralnih svetov kot usmeritev za delovanje v dva pomembna dokumenta, ki opredeljujeta razvoj Slovenije do leta 2020: Izhodišča Strategije razvoja Slovenije (predlog, januar 2013) in Slovenska industrijska politika (sprejeta na Vladi RS, 6.2.2013). Primerjalni pregled integralnih elementov v teh dokumentih odkriva, da imamo v Sloveniji poleg delujočih konceptov, ki so skladni s teorijo integralne ekonomije (družbena odgovornost podjetij, socialno podjetništvo, zeleno gospodarstvo in drugi), tudi znanje in izkušnje za integralno razvojno načrtovanje. Imamo veliko strokovnjakov v različnih sferah (tudi v državni upravi), ki so tak program sposobni do konca oblikovati in učinkovito izvajati. Pravzaprav se v manjšem obsegu že izvaja. V povezavi s programi zelenega razvojnega preboja in preko sodelovanja z avtorjema integralne ekonomije je zamisel za Integralno zeleno Slovenijo postala realna možnost.

VII.

Dragi sodržavljan! in sodržavljanke!

Čas krize je priložnost, da se opremo na modrost naših prednikov, na njihovo in sodobno znanje in izkušnje. Da iščemo v dediščini naše in drugih kultur. Da se učimo od primerov in izkušenj – pa ne samo tistih pozitivnih. Prav je, da iščemo tako v naši bližnji kot daljni preteklosti. Z eksperimentom s samoupravljanjem imamo tako pozitivne kot negativne izkušnje – tudi te so dragocene. Vendar ne ostanimo v preteklosti.

Učimo se od najbolj uspešnih in srčnih med nami. Svetovni dosežki naših športnikov, inovatorjev, umetnikov, znanstvenikov, podjetnikov in številnih drugih posameznikov so tudi čudovita darila za nas vse. Vendar je za našo prihodnost zelo pomembno, da se vprašamo, da razmislimo, kaj se lahko od njih naučimo. V čem so nam lahko za zgled? In kaj vsak od nas še lahko da Sloveniji. Na primer: Kako je mogoče razložiti model misijonarja Pedra Opeke, kandidata za Nobelov o nagrado, da bi ta model ponesli po svetu?

Tako oče Pedro kot Tina Maze in še druge izjemne osebnosti so svetovni uspeh in priznanje v veliki meri dosegli zaradi svojih slovenskih korenin, ob tem pa je bila pomembna tudi mednarodna odprtost, zlitje z drugimi kulturami.

Zavedajmo se, da tisti, ki so najmanj odgovorni in so najmanj prispevali k sedanjim krizam, pogosto plačajo najvišjo ceno (tako doma kot v svetu). So taki, ki zelo dobro živijo od sporov med nami in od tega, da večina živi vedno slabše. Nekateri so že računali, koliko bi zaslužili s tem, da bi prodali še tisto malo, kar nam je ostalo.

Zato gradimo na tistem, kar nas povezuje. Vrednote trajnostnega razvoja so na primer v slovenski družbi široko sprejete. Gradimo na tistem, kar je že narejeno, ne dovolimo, da se z vsako menjavo vlade ali ministrov podre tisto, kar je bilo dobrega. Pod vsako vlado so se izvajali uspešni projekti, so se naši

odgovorni in pošteni uradniki, ki so delovali za dobrobit vseh prebivalcev Slovenije. Imamo strokovnjake v državni upravi, ki bi jih bili veseli v bolj razvitih, uspešnih državah. Imamo na stotine odlično usposobljenih strokovnjakov za mednarodno sodelovanje in usklajevanje, bili smo izjemno uspešni leta 2008 pri predsedovanju Svetu EU kot majhna država in kot prva med novimi članicami. Iz Slovenije so izšli izjemni misijonarji, ki nas lahko povežejo z drugimi kulturami. Imamo podjetnike, ki osvajajo tuje trge, znanstvenike, ki znajo ponesti naše znanje v svet. Prav gotovo je program Integralne zelene Slovenije priložnost za družbeno in okoljsko odgovorne podjetnike, ki so vlagali v razvoj, postali mednarodno konkurenčni in prodorni s svojimi kompetencami in timom sodelavcev. Občine uspešno sodelujejo v evropskih projektih. Oprimo se na tiste, ki so spoštovani v tujini, ki so se uveljavili v drugih kulturah, ki do svojih služb niso prišli po političnih in drugih zvezah. Tudi na izjemne posameznike, ki so mednarodni prodor dosegli brez pomoči iz državnega proračuna. Imamo svetovno priznane in uspešne primere na vseh področjih.

Lani ob tem času je Slovenija sodila med prve države na svetu, ki so imele izdelano celovito strategijo za prehod v nizkoogljično družbo trajnostnega gospodarstva, to so nam priznali tudi na mednarodni ravni (s strani OECD in Evropske komisije). Danes imamo perspektiven razvojni program za prehod v zeleno gospodarstvo in socialno pravično družbo. Program, ki je uresničljiv tudi zaradi tega, ker se že dogaja. Pri tem imajo ključno vlogo vrednote z družbeno odgovornostjo – kar med drugim pomeni, da morajo podjetniki najprej zaposlenim zagotoviti pošteno plačilo za pošteno delo, ne pa zasledovati samo svoj dobiček in dobiček lastnikov. Na podlagi tega programa bi na primer lahko že v nekaj mesecih vzpostavili nacionalni projekt usposabljanja za zelena delovna mesta za tisoče, mogoče tudi deset tisoče brezposelnih. Integralni pristop tudi narekuje, da poskrbimo za vsakega člana naše skupnosti, še zlasti za najšibkejše.

Povežimo se med seboj in s tistimi, ki bodo podpirali tak razvoj in ki sami tako delujejo. Prav gotovo bi številni Slovenci in prijatelji naše države s svojimi mednarodnimi zvezami lahko prispevali k široki podpori takemu inovativnemu programu trajnostnega razvoja. Povabimo nosilce uspešnih modelov integralnega gospodarstva v Slovenijo – da skupaj poskusimo uresničiti njihove vizije na način, da gradimo na tem, kar je pozitivnega v naši družbi, gospodarstvu in kulturi (tako danes kot v preteklosti), predvsem pa izhajamo iz temeljnih vrednot naše družbe. Slovenija je idealna država za pilotne projekte, celotna dežela je lahko »valilnica«, modelna država. In povežimo se z državami in regijami, ki so najmanj okužene s korupcijo, zaradi nas in naših zanamcev. Morebiti se nam po tej poti uspe na mednarodni ravni dogovoriti tudi za drugačen izhod iz krize.

Seveda se moramo za tak program najprej odločno zavzeti in ga sprejeti doma, tako kot smo se pred dobrimi dvajsetimi leti odločili za samostojno Slovenijo. Dokazati moramo, da smo vredni zaupanja in transparentno delovati.

Pobudo za Integralno zeleno Slovenijo smo pripravili:

Dr. Darja Piciga

Mag. Andrej Kranjc

Dr. Oto Luthar

Ddr. Barica Marentič Požarnik

Ddr. Matjaž Mulej

Jan Peloz

Dr. Aleš Smrekar

Rene Suša

Državljsko pobudo med drugim podpirajo: Jana Apih, mag. Borivoj Breže, mag. Violeta Bulc, dr. Timi Ećimović, Anita Hrast, dr. Teodora Ivanuša, Manja Kelbič, dr. Sonja Sibila Lebe, Mirjana Mladič, dr. Janek Musek, mag. Vesna Kolar Planinšič, mag. Vida Ogorelec, mag. Natalija Postružnik, mag. Marko Rakovec, dr. Miroslav Rebernik, Vesna Rebernak, univ. dipl. ing. arh., Milena Sever, dr. Simona Šarotar Žižek, Viljem Ščuka, dr. med., mag. Martina Šumenjak Sabol, dr. Ana Vovk Korže, Tanja Zdolšek, dr. Zdenka Ženko